

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Miluše Doškové a soudců JUDr. Vojtěcha Šimíčka a Mgr. Radovana Havelce v právní věci žalobce: **P. Č.**, proti žalovanému: **Česká advokátní komora**, se sídlem Národní třída 16, Praha 1, proti rozhodnutím žalovaného ze dne 15. 10. 2010, č. j. 2705/10, 2706/10, 2707/10 a 2708/10, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti výroku I. usnesení Městského soudu v Praze ze dne 31. 1. 2012, č. j. 9 A 33/2011 - 29,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá.**

II. Žalovanému **se nepřiznává** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

Kasační stížností podanou v zákonné lhůtě se žalobce jako stěžovatel domáhá zrušení shora uvedeného výroku I. usnesení Městského soudu v Praze, kterým bylo vysloveno, že se žádost stěžovatele o přiznání osvobození od soudních poplatků zamítá; výrokem II. pak bylo rozhodnuto, že se řízení o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 15. 10. 2010, č. j. 2705/10, zastavuje. Městský soud v odůvodnění uvedl, že stěžovatel zneužívá institut osvobození od soudního poplatku podle § 36 odst. 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“). Stěžovateli totiž nejde primárně o ochranu jeho práv, ale smyslem řízení je samotné vedení sporu. Co se týče výroku o zastavení řízení, ten vyšel ve smyslu § 47 písm. a) s. ř. s. ze skutečnosti, že stěžovatel v předmětné věci vzal žalobu výslovně zpět.

Stěžovatel v kasační stížnosti směřující proti výroku, jímž byla zamítnuta jeho žádost o osvobození od soudních poplatků, uplatňuje důvody odpovídající ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Namítá tedy nezákonnost spočívající v nesprávném právním názoru městského soudu.

Stěžovatel má za to, že mu osvobození od soudního poplatku nebylo přiznáno především proto, že soudy jsou zavaleny a nestačí vyřizovat agendu. K tíži mu nemůže být přičtena jeho dosavadní procesní aktivita, ale případ má být posuzován samostatně. Skutečnost, že podal stovky žalob, nesvědčí ani tak o něm, jako mnohem spíše o vymahatelnosti práva před městským soudem. Skutečnost, že je stěžovatel zcela nemajetný, je soudu známa (v některých jiných řízeních byl osvobozen). Stěžovatel důrazně popírá, že by sériově podával nepřípustné či obstrukční návrhy. V daném případě je kasační stížnost dle názoru stěžovatele nepřípustná, přesto kasační soud může v procesu učinit zásah. Zároveň stěžovatel v kasační stížnosti věcně polemizuje s žalobou napadenými rozhodnutími žalovaného.

Ze všech uvedených důvodů stěžovatel navrhuje, aby zdejší soud usnesení městského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Nejvyšší správní soud nejprve zkoumal formální náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že kasační stížnost je podána včas a jde o rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost přípustná [jakkoliv sám stěžovatel tvrdí opak, je třeba vyjít z toho, že daný typ rozhodnutí je sice rozhodnutím procesního charakteru, avšak se závažnými důsledky pro další řízení, nespadá tedy pod rozhodnutí, jež má na mysli § 104 odst. 3 písm. b) s. ř. s.; viz též rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 1. 2005, č. j. 7 As 40/2004-97, www.nssoud.cz]. Pokud jde o povinné zastoupení advokátem a související zaplacení soudního poplatku, Nejvyšší správní soud na těchto náležitostech pro specifičnost případu netrval, neboť opak by znamenal jen další řetězení téhož problému a nebyl by v souladu se zásadou hospodárnosti řízení (viz též rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 4. 2004, č. j. 6 Azs 27/2004 - 41, publ. pod č. 486/2005 Sb. NSS, či rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 9. 2007, č. j. 9 As 43/2007 - 77, www.nssoud.cz). Důvodnost kasační stížnosti pak zdejší soud posoudil v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů (§ 109 odst. 3, 4 s. ř. s.).

Osvobození od soudních poplatků představuje procesní institut, jehož účelem je zejména ochrana účastníka, který se nachází v tíživé finanční situaci, před nepřiměřeně tvrdým dopadem zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích. Podle ustanovení § 36 odst. 3 s. ř. s. platí, že účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno. Dospěje-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne. Přiznané osvobození kdykoliv za řízení odejme, popřípadě i se zpětnou účinností, jestliže se do pravomocného skončení řízení ukáže, že poměry účastníka přiznané osvobození neodůvodňují, popřípadě neodůvodňovaly.

Mimo ustanovení § 36 odst. 3 s. ř. s. se dílčím způsobem aplikuje rovněž ustanovení § 138 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), za použití ustanovení § 64 s. ř. s., podle něhož lze přiznat účastníku řízení osvobození od soudních poplatků, odůvodňují-li to poměry účastníka, a to zcela nebo zčásti. Žadatel je přitom povinen soudu prokázat věrohodným způsobem své majetkové a sociální poměry. Citované ustanovení o. s. ř. pamatuje rovněž na situace, kdy uplatňování nebo bránění práva před soudem nese znaky svévole. K podmínkám, za nichž soud může žadateli upřít dobrodiní osvobození od soudního poplatku v kontextu uvedených právních úprav, zaujal již názor i Nejvyšší správní soud, a to v rozsudku ze dne 24. 3. 2010, č. j. 8 As 22/2010-91, v němž uvedl: *„Nejvyšší správní soud předně uvádí, že zneužívání dobrodiní osvobození od soudních poplatků je nepochybně důvodem způsobilým legitimizovat odklon od dosavadní rozhodovací praxe. Má-li soud v každém jednotlivém případě vážit konkrétní specifické okolnosti žádosti o osvobození od soudních poplatků a individuální poměry žadatele, musí se v rámci tohoto postupu zabývat i otázkou, zda žadatel neuplatňuje svá práva svévolně či šikanózním způsobem. Jakkoliv § 36 odst. 3 s. ř. s. oproti § 138 odst. 1 o. s. ř. výslovně nereprobuje osvobození účastníka řízení od povinnosti platit soudní poplatek v případě „svévolného uplatňování práva“, úvaha v naznačeném smyslu musí být imanentní součástí posouzení specifických okolností žádosti a individuálních poměrů žadatele a uplatní se tedy i v soudním řízení správním. Opačný závěr by byl v přímém rozporu s účelem tohoto institutu, jenž primárně brání tomu, aby účastník řízení nemohl pouze pro svou nepříznivou majetkovou situaci uplatňovat své právo u soudu. Usnesení, kterým městský soud nevyhoví žádosti o osvobození od soudních poplatků v případě evidentního zneužívání práva na přístup k soudu, nemůže být s posledně jmenovaným právem účastníka řízení v rozporu.“*

V posuzované věci nebylo přiznáno osvobození od soudních poplatků Městským soudem v Praze proto, že soud vyhodnotil okolnosti, za nichž stěžovatel uplatňuje u soudu svá práva a za nichž vede spory s Českou advokátní komorou, jako projev svévolného uplatňování práva. Nejvyšší správní soud musí konstatovat, že Městský soud v Praze se správným a korektním způsobem zabýval osobou stěžovatele a jeho procesní činností v předmětném řízení i v dalších řízeních vedených před tímto soudem. Pokud by se soud v odůvodnění napadeného rozhodnutí osobou stěžovatele a jeho procesní aktivitou nezaobíral, nemohl by jeho žádost o osvobození od soudních poplatků vůbec posoudit. Městský soud také správně posuzoval, zda došlo ke zneužití práva v tomto konkrétním posuzovaném případě, a nevyšel pouze ze samotné skutečnosti, že stěžovatel vede mnoho sporů. Odůvodnění napadeného rozhodnutí obsáhle rozebírá procesní postup stěžovatele a ilustruje na konkrétních skutečnostech, proč stěžovateli již nejde o věc samu, ale o samo vedení sporu. Za takové situace městský soud správně dovodil, že si stěžovatel musí být vědom toho, že takovéto vedení sporu způsobuje to, že si náklady musí nést sám.

V tomto případě (obdobně jako v množství dalších sporů vedených stěžovatelem před správními soudy) stěžovatel požaduje zrušení několika výše uvedených rozhodnutí žalovaného, kterými bylo rozhodnuto o určení advokáta stěžovateli. Spor vychází ze žádosti o bezplatnou právní službu ve smyslu § 18 odst. 2 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, přičemž jeho průběh je v důsledku přístupu stěžovatele v ostatních jeho sporech tohoto charakteru stereotypně předvídatelný – stěžovatel požádá žalovaného o určení advokáta, ten mu advokáta v některých případech určí, nicméně stěžovatel není ochoten přistoupit na podmínky stanovené v rozhodnutí, případně s advokátem nespolupracuje.

Stěžovatel následně brojí proti rozhodnutí žalovaného žalobou, přičemž samotné soudní řízení je provázeno pro stěžovatele typickým přístupem; i v tomto případě stěžovatel tvrdošíjně trvá na tom, že místně příslušný k řešení sporu je Krajský soud v Brně, byť z předchozích sporů obdobného charakteru je velmi dobře obeznámen se skutečností, že tomu tak není. Totéž platí pro neustále dokola namítanou nepřípustnost kasační stížnosti v předmětném typu sporu.

Stejně jako v předchozích sporech tohoto typu, lze tedy i zde z jednotlivých podání stěžovatele seznat, že má zálibu v atakování domnělých formálních nedostatků (například údajné vadné doručování), jimiž dle jeho názoru trpí soudní úkony, které jsou však pro řešení samotné podstaty sporu podružné. Městskému soudu tak nelze vytýkat ani skutečnost, že část odůvodnění v této věci je obdobná jako v ostatních věcech stěžovatele. Podává-li totiž stěžovatel stereotypně shodná podání, odpovídá tomu zcela přirozeně to, že soud bude na shodná či obdobná podání reagovat za pomoci shodné či obdobné argumentace.

Pokud stěžovatel po věcné stránce namítá, proč byla rozhodnutí žalovaného vadná, musí Nejvyšší správní soud opětovně poukázat na to, že Městský soud v Praze nerozhodoval ve věci samé, ale jen v otázce soudních poplatků. Ani zdejší soud tedy nemůže tento typ stěžovatelových námitek v tomto řízení posoudit.

Nejvyšší správní soud také závěrem odkazuje na stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 12. 5. 2010, sp. zn. Cpjn 204/2009, kde je uvedeno: *„V této souvislosti je třeba vzít v úvahu účel právní úpravy soudních poplatků, od nějž se odvíjejí i způsoby určení jeho výše v jednotlivých případech. Obecně uznávaným účelem (funkcí) soudních poplatků je zabezpečit zčásti úhradu nákladů, které vznikají státu výkonem soudnictví (fiskální funkce), omezovat podávání některých neuvážených či svévolných (šikanózních) návrhů na zahájení soudních řízení (regulační funkce) a působit na to, aby povinní dobrovolně plnili své povinnosti (motivační funkce) - srov. např. důvodovou zprávu k zákonu č. 549/1991 Sb. nebo nález Ústavního soudu ze dne 5. 3. 2009, sp. zn. II. ÚS 2432/08.“*

Mají-li soudní poplatky zajistit výše uvedenou regulační funkci, musí soudy kromě majetkové situace účastníka řízení zohlednit i další okolnosti případu, např. v podobě procesního postupu daného účastníka v předmětném řízení, případně v dalších jím vedených řízeních před tímto soudem. Jak bylo shora uvedeno, Nejvyšší správní soud již vyslovil, že součástí posouzení specifických okolností žádosti o osvobození od soudních poplatků a individuálních poměrů žadatele je také úvaha, zda tento žadatel neuplatňuje svá práva svévolně či šikanózním způsobem (viz uvedený rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 3. 2010, č. j. 8 As 22/2010 - 91). Jakýkoli jiný závěr by byl v rozporu s účelem tohoto institutu, jenž primárně brání tomu, aby účastník řízení mohl pouze pro svou nepříznivou majetkovou situaci uplatňovat své právo u soudu i za okolností, jež svědčí o svévoli či šikanóznímu výkonu práva anebo ústícímu *a priori* do neúspěšnosti návrhu.

Na základě uvedených skutečností dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že v daném případě stěžovatel své právo uplatňuje zjevně šikanózním způsobem, svévolně a účelově, soudí se nikoli se snahou o meritorní řešení sporu, nýbrž pro samotné vedení

sporu. To výmluvně dokazuje i skutečnost, že samotná žádost o určení advokáta, která byla předmětem jednoho z napadených rozhodnutí žalovaného, se vztahovala k řízení, které již bylo pravomocně skončeno. Za takové situace nelze stěžovateli přiznat osvobození od soudních poplatků. Závěrem zdejší soud poukazuje i na závěry rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci Salontaji - Drobnjak proti Srbsku ze dne 13. 10. 2009, stížnost č. 36500/05. Zde je uvedeno, že osvobozen od soudních poplatků nemusí být účastník vytvářející velké množství kverulatorních soudních případů, aniž by to bylo v jeho zájmu. Pak v konkrétním odůvodněném případě může převýšit zájem státu na ochraně před kverulantstvím.

V daném případě tedy nebyly naplněny namítané kasační důvody a zdejší soud neshledal ani důvody, pro které by měl rozhodnutí zrušit pro pochybení, k nimž by měl přihlížet mimo uplatněné námitky podle § 109 odst. 4 s. ř. s. Proto Nejvyšší správní soud kasační stížnost jako nedůvodnou zamítl (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

Stěžovatel, který neměl v tomto soudním řízení úspěch, nemá právo na náhradu nákladů řízení a úspěšnému žalovanému náklady řízení nevznikly. Proto soud rozhodl, že se žalovanému právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti nepřiznává (§ 60 odst. 1, § 120 s. ř. s.).

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 29. května 2012

JUDr. Miluše Došková
předsedkyně senátu